

Els petits agricultors de muntanya de Filipines, els gestors forestals del futur

Manuel Bertomeu García

World Agroforestry Center (ICRAF)

2/F College of Forestry and Natural Resources Administration Building, University of the Philippines (UPLB),
College, Laguna, Philippines

La desforestació i la pobresa són cara i creu d'una mateixa moneda. La tala i crema del bosc per al cultiu accelera l'erosió, reduint la productivitat dels cultius i mantenint així la pobresa. Els profunds canvis socioeconòmics i polítics que la majoria dels països tropicals han experimentat al llarg dels dos últims segles han accelerat aquest procés, amb greus conseqüències econòmiques i ambientals. Quan hi ha el dret a la propietat privada i l'accés als mercats, els petits agricultors inicien d'una manera espontània una fase de rehabilitació per mitjà de la integració d'espècies arbòries diverses en els seus sistemes de cultiu. Així aconseguen un equilibri entre la rendibilitat a curt termini i els beneficis a mitjà i llarg termini que es deriven de les pràctiques agrícoles de conservació. Els projectes de desenvolupament poden combatre la pobresa i la degradació dels recursos naturals si contribueixen a accelerar aquesta fase "d'agro-aforestació".

La tesi doctoral "Smallholder Timber Production on Sloping Lands in the Philippines: A Systems Approach" es centra en els sistemes agroforestals amb arbres per a fusta. Explica com els petits agricultors de les muntanyes del nord de l'illa de Mindanao (Filipines) es beneficien dels arbres per a fusta de creixement ràpid que han plantat, accelerant així la rehabilitació de terrenys desforestats i mantenint i desenvolupant la indústria forestal nacional. Per mitjà d'una sèrie de mètodes d'investigació participativa l'autor estudia el mode de producció d'arbres per a fusta dels petits agricultors, la seva adopció i la seva adaptació pels camperols, i el seu impacte en l'economia familiar. La tesi forma part del treball que el World Agroforestry Center (ICRAF) està duent a terme al municipi de Claveria, Mindanao, per a desenvolupar i avaluar alternatives als sistemes agrícoles de tala i crema al tròpic. L'estudi es va realitzar, a més, en suport a les activitats finançades per l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional (AECI) per a difondre tècniques de conservació de sòls i sistemes agroforestals entre els camperols de Visayas i Mindanao.

L'estudi introdueix primer el context institucional i l'estratègia d'investigació, destacant la necessitat de conèixer les pràctiques de plantació d'arbres dels camperols des d'un enfocament sistèmic, és a dir, proporcionant una visió holística dels sistema de producció d'arbres per a fusta del petit agricultor, els components que influeixen en el comportament total del sistema i les seves interdependències, i com aquests interactuen amb els factors físics, biològics i socioeconòmics que no estan sota control de l'agricultor. En els següents capítols, es donen a conèixer les estratègies de plantació i les cures culturals dels arbres per a fusta, s'identifiquen les característiques biofísiques i socioeconòmiques que influeixen en la seva plantació, i s'enumeren els impediments, que els llauradors perceben, a l'establiment d'arbres per a fusta. L'avaluació dels sistemes agroforestals amb arbres per a fusta investiga la pràctica, cada cop més comuna entre els agricultors, de

Els petits agricultors de muntanya de Filipines Manuel Bertomeu García

plantar arbres sobre les corbes de nivell i a espaiaments grans (10 metres). Els resultats mostren que la plantació de cultius intercalats millora la supervivència i el creixement dels arbres i proporciona una major rendibilitat que el sistema de plantació d'arbres en bloc (2 x 2.5 m). D'altra banda, els ingressos per mà d'obra invertida dels sistemes agroforestals amb arbres per a fusta són substancialment majors que els del monocultiu de blat de moro. L'avaluació conclou amb un capítol que il·lustra com en el context dels petits agricultors amb escàs capital o mà d'obra, la plantació gradual de files d'arbres espaiades (a uns 10 metres) proporciona una major rendibilitat i redueix el risc d'adopció dels sistemes agroforestals en distribuir al llarg de diversos anys els costos i la mà d'obra invertida, a més dels ingressos econòmics derivats dels arbres per a fusta. El darrer capítol estudia les pràctiques de comercialització de fusta, que posen de manifest la capacitat dels camperols per a produir grans volums de fusta, proveint de forma eficient els mercats nacionals i internacionals. Tot això demostra que els petits agricultors del tròpic són bons gestors dels recursos naturals i poden ser els forestals del futur.